

4 JAN 2001

**PARTICIPATORY ACTION RESEARCH ON NATURE FARMING
FOR AGRICULTURAL HOUSEHOLDS IN
THAI-CAMBODIA BORDER AREAS**

MARISA KOSEYAYOTHIN

อภิรักษ์นันทนาการ
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
DOCTOR OF EDUCATION (ENVIRONMENTAL EDUCATION)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2000

ISBN 974-664-903-5

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

Copyright by Mahidol University

TH
M942p
2000

46625

3937547 SHED/D : MAJOR : ENVIRONMENTAL EDUCATION ; Ed.D.
(ENVIRONMENTAL EDUCATION)

KEY WORDS : PARTICIPATORY ACTION RESEARCH / NATURE
FARMING / AGRICULTURAL HOUSEHOLDS IN
THAI-CAMBODIA BORDER AREAS .

MARISA KOSEYAYOTHIN ; PARTICIPATORY ACTION RESEARCH
ON NATURE FARMING FOR AGRICULTURAL HOUSEHOLDS IN THAI-
CAMBODIA BORDER AREAS. THESIS ADVISORS ; RACHANONT
SUPAPONGPICHATE. Ph.D., KLA SOMTRAKUL ,Ed.D., PATTARABOON
PICHAYAPAIBUL, Ed.D., 266 P. ISBN 974-664-903-5

The objectives of this research were to study the achievement of the agricultural household heads' learning of nature farming through participatory action research; and to study and compare economic social and environmental changes in the above-mentioned households, before and after undertaking participatory action research. The samples of this study were 30 agricultural household heads in Tubtim Siam 05 Project Village Tambol Klong-Khaituan Amphore Klonghad, Sakaeo province, selected by purposive sampling, with consideration of their willingness to participate in the nature farming activities. Research instruments were indepth interview questionnaire, participant and non-participant observations, focus groups discussions, conferences, portfolios and testing knowledge. Percentage, mean, standard deviation , mode and t-test were employed for data analysis.

Results revealed that after undertaking participatory action research, the achievements of the samples' learning in nature farming were increased significantly at the level of 0.01. The sampled agriculturists showed an improvement in social, economic and environmental factors. Agriculturists decreased the use of toxic substances, using the herbs instead to protect and get rid of pests, using the natural fertilizers instead of chemicals, using the residual materials for making natural fertilizers. The participatory action research process found that the practices of nature farming were still continuing long after the study. The target agriculturists were continually planting vegetables, expanding their agricultural areas to do nature farming and increasing the kinds of vegetables. Military authorities have recognized the importance of nature farming by providing public land of 10 rai for planting vegetables.

This research concluded that participatory action research was an appropriate means for environmental education for the learning of nature farming, which would result in sustainable agricultural development. Therefore, it is recommended that action research should be employed in the process of environmental education aimed at achieving learning and practical skills' development, thus contributing to development of economic, social, and environmental conditions. Emphasis also should be placed on the underprivileged groups, small communities, as well as the needs for the communities to become self-sufficient.

3937547 SHED/ D : สาขาวิชา : สิ่งแวดล้อมศึกษา : ศษ.ด. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

มาริสสา โกเศชโยธิน : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านเกษตรธรรมชาติสำหรับครัวเรือนเกษตรกรบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา (PARTICIPATORY ACTION RESEARCH ON NATURE FARMING FOR AGRICULTURAL HOUSEHOLDS IN THAI-CAMBODIA BORDER AREAS) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : รัชชานนท์ สุภพงศ์พิเชฐ . พบ.ด., กุลιά สมตระกูล .Ed.D., Ph.D., ภัทรบูรณ์ พิษณุไพบูลย์ . Ed.D. 266 หน้า. ISBN 974-664-903-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติด้านเกษตรธรรมชาติผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมของครัวเรือนเกษตรกร ก่อนและหลังทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 30 ครัวเรือน ในหมู่บ้านโครงการทับทิมสยาม 05 ตำบลคลองไถ่เดือน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การสัมภาษณ์แนวลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมเสวนา การสนทนากลุ่ม แฟ้มสะสมงาน แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฐานนิยม และการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรมีสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติด้านเกษตรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก มีการลดการใช้สารเคมีเกษตร โดยหันมาใช้สมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช และมีการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี มีการใช้วัสดุธรรมชาติเพื่อทำปุ๋ยหมักเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากสิ้นสุดกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ยังมีความต่อเนื่องของการดำเนินการทั้งในระดับผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง โดยเกษตรกรได้มีการดำเนินการปลูกผักอย่างต่อเนื่อง มีการขยายพื้นที่การปลูกผักเกษตรธรรมชาติและเพิ่มชนิดผักที่ปลูก มีการรวมกลุ่มเพื่อทำปุ๋ยหมักใช้และจำหน่ายหน่วยทหารให้ความสำคัญกับการปลูกผักเกษตรธรรมชาติโดยได้จัดสรรที่ดินสาธารณะจำนวน 10 ไร่ เพื่อให้เกษตรกรเข้าทำการปลูกผักต่อไป

ผลสรุปที่ได้จากการวิจัยทำให้ได้ข้อค้นพบว่า กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องเกษตรธรรมชาติซึ่งเป็นแนวทางเกษตรกรรมแบบยั่งยืน และเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศึกษา จึงเสนอแนะว่า ควรนำวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้และเกิดทักษะในการปฏิบัติ รวมทั้งเกิดพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นกลุ่มที่ขาดโอกาสและควรพัฒนาจากกลุ่มหรือชุมชนขนาดเล็ก นอกจากนี้ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ปัญหาของชุมชน และควรมีความต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน